

Plante- og dyreliv i Kertinge Nor, Kerteminde Fjord og havneområdet

2012

Vandområderne

Bag havnen gemmer sig et stort og udstrakt vandområde, fjorden og noret. Forskelle i saltholdighed, vandbevægelse, temperatur og næringsstofindhold er med til at skabe store variationer i plante- og dyrelivet fra noret ud igennem fjorden og til havnen ved Storebælt.

Kertinge Nor

Et stort lavvandet op til 2,7 meter dybt, næsten stillestående fjordområde med en længde på 3,7 km og op til 2,1 km i bredden.

Noret er omgivet af dyrkede marker, skov og bebyggelser. Det var tidligere stærkt forurenet af spildevand fra Munkebo. Husspildevand fra bysamfund ledes nu uden om fjorden, og norets og fjordens miljøtilstand er blevet stærkt forbedret.

Undervandsskove af ålegræs dækker store dele af bunden på lidt dybere

Ålegræs, krølhårstang og søsalat.

vand. De er særdeles vigtige for livet i noret. Desuden er der flere algearter. Krølhårstang er en trådformet ugrenet grønalge, som findes enten fastsiddende eller som løstliggende sammenfiltrede måtter.

Krølhårstang masseopblomstrer, når der er mange næringsstoffer og forekom tidligere i så store mængder om sommeren, at den lå som drivende måtter på vandoverfladen.

Søsalat danner grønne, tynde salatagtige blade, og denne grønalge stortrives når der er mange næringsstoffer i vandet. På stenene vokser der på lavt vand blæretang, ofte sammen med rørhinde (se forsiden), endnu en grønalge, dog med rørformet løv og kun et par mm i diameter. Om efteråret mister ålegræsset bladene og grønalgerne dør bort for at dukke op igen næste forår.

Kerteminde Fjord

En næsten 6 km lang, smal tærskelfjord op til 8 m dyb. Hvor fjorden er smallest er bredden på ca. 250 meter. Vandudskiftningen er stor. Det er tidevandet, der er afgørende for udskiftning og

Den ydre fjord med strømrenderne.

vandbevægelser i fjorden, der munder ud i Kerteminde havn ved Langebro. Ved broen er fjorden relativ bred med meget lavvandede områder, hvor igennem dybere render snor sig, næsten som vandløb igennem landskabet. Det er de kraftige tidevandsbevægelser, der skaber dette vandlandskab, hvor også resterne af øen Mehlen ligger som en stor muslingebanke.

I 1956 blev der bygget en ny Langebro. Den indsnævrede gennemløbet, og den forøgede strømhastighed er med til at bortrodere Mehlen.

Melen da øen var størst

Norets vandplanter findes også i fjorden, men generelt er der ikke mange vandplanter på den sandede bund. I stille vige, hvortil der udledes næringsrigt vand fra vandløb og afvandings-

grøfter, kan der dog om sommeren og efteråret forekomme en voldsom opblomstring af søsalat og andre grønalger. På stenene er der brunalger som blæretang og savtang, samt grønalger.

Havneområdet

Et smalt vandområde med vekslende og stærk strøm på grund af tidevandet. På den smalleste strækning fra Rudolf Mathis til Langebro, hvor bredden er imellem 25 og 50 meter, kan strømmen være som en brusende flod og ved udadgående bevægelse følges flere hundrede meter ud i bugten. I fiskerihavnens bassin er vandet næsten stillestående og bunden mudret.

På stenene og molerne vokser brunalgerne utroligt tæt, som et ubrudt tæppe. Blæretangen er den dominerende

Blæretang og savtang (takkede blade). I midten miniudgave af sukkertang.

alge i vandkanten, hvor den nogen steder suppleres med grønalger. På lidt dybere vand dominerer savtang.

I den stærke strøm ved Langebro og i havneudløbet vokser den kraftige op til 3 meter lange og 30 cm brede sukertang på bundens sten. På de mere rolige og sandede områder på lavere vand i yderhavnen vokser den indtil 4 meter lange brunalge strengetang. Den kan danne store sammenhængende bevoksninger. I modsætning til de andre nævnte brunalger fælder den løvet sidst på efteråret.

Sandbunden uden planter dominerer helt de dybere og roligere dele af havnen. Men i Jollehavnens lavere vand kan der dog optræde store mængder af grønalger på bunden.

Strengetang.

Havneområdetets fugle

Måger

Den store sølvmåge med den barske profil og stikkende gule øjne er almindelig, og i havneområdet er det i perioder den dominerende fugl - i kraft af sin størrelse og aggressivitet.

Den sidder på molerne, bådene og hus-tagene og venter på fiskeaffald. Som tak for mad afleverer den sine tilsvindende mågeklatter.

Året rundt huserer den i havneområdet på jagt efter føde. Sølvmågen er næsten altædende, og selv ved lossepladser kan den findes i stort antal.

Der findes ynglende sølvmåger på øerne i Odense Fjord. Den er udfarvet og kønsmoden 4 år gammel. Den kan blive mere end 22 år gammel.

Ved havnen træffes også svartbag, der er den største danske mågeart. Som sølvmågen tager den gerne fiskeaffald.

Den elegante hættemåge, Danmarks almindeligste måge, forekommer i store flokke fødesøgende på det lave vand. Hættemågen yngler i stort antal på øer i Odense Fjord. I havneområdet kan den også træffes enkeltvis.

Andefugle

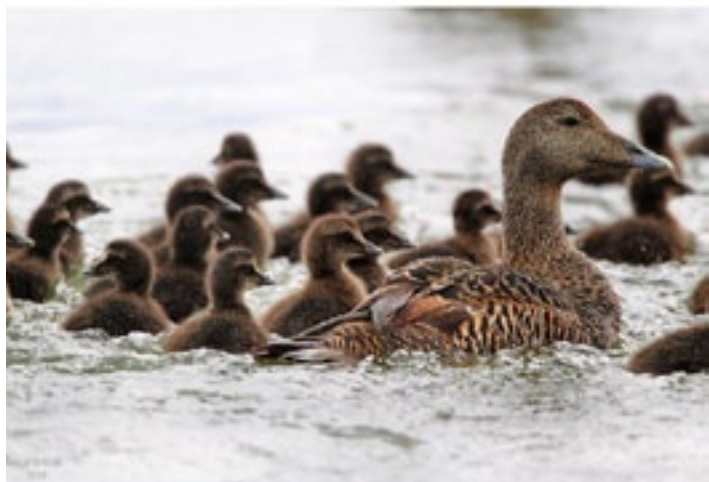
Den store dykand edderfuglen træffes i småflokke i Kerteminde Fjord, hvor det strømmende vand giver gode vækstmuligheder for dens foretrukne føde blåmuslinger. Krabber og søstjerner er også på menukortet. Året rundt kan der ses edderfugle ved Mehlen ud for Lillestranden. Den bygger rede mellem sten og strandplanter. Nogle udvalgte foretrækker dog haver ved Lillestranden. Når ungerne er klækket søger de straks ud på vandet i børnehaver. De passes af flere hunner og voksne, der ikke selv har unger. Sølvmågerne jager dog de små ællinger og begrænser antallet.

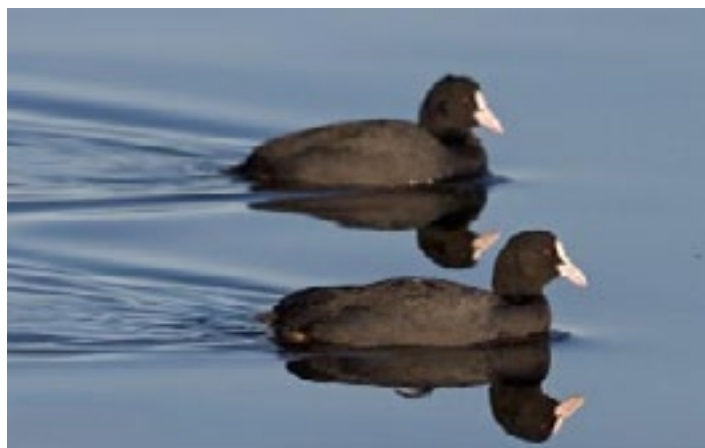
Sølvmåge, svartbag (sorte vinger) med unge måger og kamp om fiskeaffald.

Gråanden, Danmarks mest almindelige and, er også almindelig i havneområdet. Den spiser gerne frø og grønne planter, men også korn og brød, og det giver tamme ænder i havneområdet og specielt i marinaen.

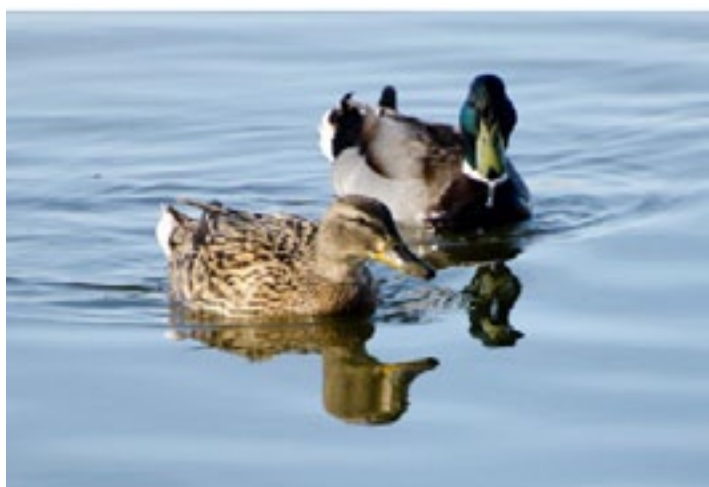
Om vinteren er den elegante toppet skallesluger almindeligt forekommende i det strømmende vand i havneområdet, hvor den sammen med skarven dykker efter fisk.

om sommeren kan tælles i hundreder, forekommer den ofte om vinteren i tusindvis i noret og fjorden. Isvintrene 2009/10 og 2010/11 var dog hårde for arten. Det isdækkede nor og fjord tvang fuglene ud i havneområdet, hvor de måtte dykke efter plantedele på dybere vand. Nogle dykkede endda efter fiskeaffald i fiskerihavnen. Mange sultede ihjel, andre blev kørt ned, når de søgte føden på græsplænerne.

Blishøns

Edderfugl og gråand.

Blishøns

Blishønen, der oftest er knyttet til søer, træffes også i fjordområdet, endda i stort antal. Den bygger rede i rørsumpe, som også er den helt dominerende kystvegetation i området. Den er kendt for sin aggressivitet i yngletiden, men er yderst social resten af året, hvor den oftest forekommer i store flokke. Da den primært er planteæder og gerne spiser grønalger, har den også med den rigelige søsalat i noret og inderfjorden et godt tagselvbord. Hvor arten

Hættemåger, efter maleri af Jeppe Larsen

Skarv

Den fredede oldtidsfugl, skarven, yngler ikke i området, og om foråret ses der ikke så mange. Den er derimod talrig i noret og fjorden efterår og vinter. Når noret og fjorden fryser til, søger skarverne i stort antal til det isfrie havneområde. Når den har reduceret havnens bestand af små skrubber, har den et ubegrænset spisekammer i fiskerihavnens store bassin.

Er det hundestejler? Dage med krystalklart vand viser, at havnens bund kan være dækket af et sølvglinsende lag af skidtfisk, spild fra industrifiskeriet. Her kan skarven hurtigt få sulten stillet. Når den kommer op til overfladen med brislinger eller fiskeaffald i munden og skal til at sluge dem, bliver den overfaldet af sølvmågerne, der således også med held får deres del af skidtfisken.

Skarven spiser knapt 500 gram fisk om dagen, selv ørreder over 40 cm kan indgå i kosten. Den er hadet af erhvervsfolkere og lystfiskere, nogle gange uden grund, men der er også beviser for, at den stedvis har reduceret bestanden af værdifulde fisk.

Skarv med ørred i munden.

Fiskehejre

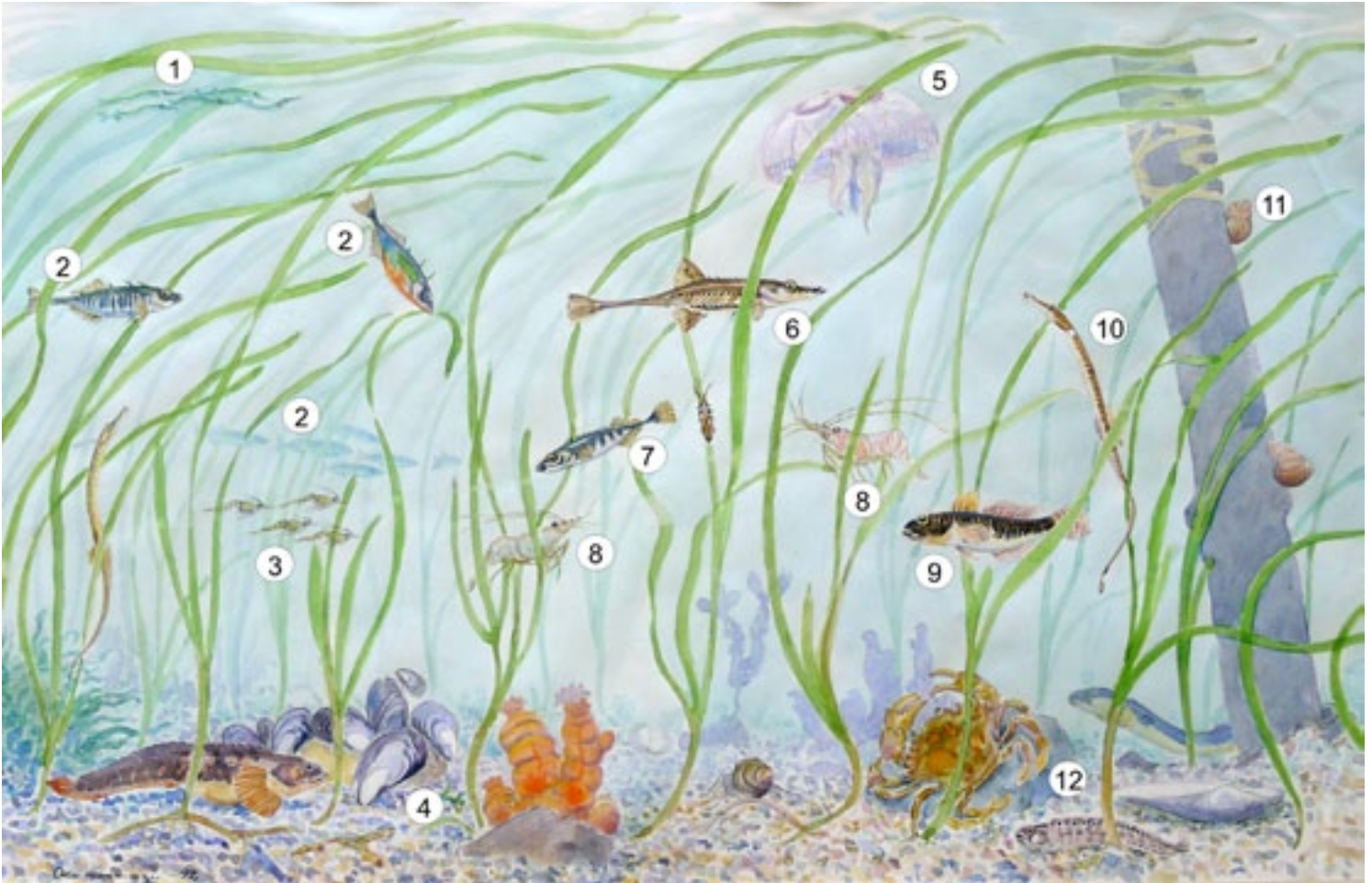
På det lave vand før Kerteminde Roklub og på Mehlen kan der iagttages enkelte Fiskehejrer. På trods af en højde på knapt en meter og et vingefang på 2 meter ses den ikke så meget, da den det meste af tiden står fuldstændig stille i vandkanten, hvor den efter lang tids venten med en pludselig bevægelse hugger til. Som oftest er det en lille fisk, der er byttet. Den ruger i kolonier, men fisker oftest alene.

Fiskehejren.

Dyrelivet

Dyreliv i Noret. Akvarel af Ole Runge.

1. Yngel af hornfisk 2. Trepigget hundestejle i legedragt og en stime bagved. 3. Mysider. 4. Ålekvabbe ved muslinger og søpunge. 5. Lille vandmand. 6. Tangsnare 7. Nipigget hundestejle 8. Tangrejer 9. Sortkutling 10. Tangnål 11. Strandsnegle 12. Krabbe, ål og tangspræl

I det lavvandede, brakvandsprægede og næsten stillestående Kertinge Nor er det få arter, der karakteriserer området, men de kan forekomme i enormt antal. Det drejer sig blandt andet om søpung, vandmand, børsteorm, hjertemusling, mysider og fjordreje. Af fisk kan nævnes trepigget hundestejle, ål, ålekvabbe, sortkutling og skrubbe.

I det salte, tidevandsprægede Kerteminde Fjord og i havneområdet er dyrelivet mere varieret og der kommer flere arter til som blåmusling, sandmusling, søstjerne, sandreje, strandkrabbe, samt tangnål, tangsnarre, sandkutling, toplettet kutling, ising, rødspætte, torsk og ørreder.

I Kertinge Nor præger **filtratorer** billedet. Søpungen kan næsten dagligt filtrere vandsøjlen for planktonalger, og

vandmanden lever af dyrisk plankton blandt andet de tanglopper, som fanges i dens lammende tråde. Der er mange vandmænd og da fødemængden er begrænset, bliver vandmændene ikke større end 6 – 8 cm.

Om sommeren kan man ved Langebro se de små vandmænd fra noret blive ført med tidevandet ud til kysten og med indgående strøm kommer der op til 30 cm store vandmænd fra bæltet. Af og til dukker også de frygtindgydende brandmænd op. På Fjord- og Bæltcentret kan man se mange af de nævnte arter.

Blåmusling

Blåmuslingen bliver op til 10 cm. Den lever af plankton, som den suger og filtrerer fra vandet. Den kræver iltrigt

vand og lever gerne på steder med tidevand. På bunden danner den klynger, der kan udvikle sig til store muslingebanker. Men den hæfter sig også gerne på sten, moler og pæle. Den er meget udbredt i det tidevandsprægede Kerteminde Fjord. Mest synligt er muslingebankerne ved Mehlen.

Med de kraftige skaller og 2 stærke lukkemuslinger er blåmuslingen godt beskyttet mod fjender, men store strandkrabber og søstjerner kan tvinge skallerne op og spise de kødfulde indre dele. Nogle måger og ænder spiser også muslinger, specielt edderfuglen har specialiseret sig i blåmuslinger. For os mennesker er blåmuslinger også

Søstjerne på muslingerev

en delikatesse. Mon ikke muslinger fra fjorden var et forsøg værd?

Søstjerne

Søstjernen har en ret flad krop, der er trukket ud i 5 lange arme. Den har hverken hoved eller hjerte, men den har et nervesystem og et vandkanalsystem, der sørger for at pumpe væske ud og ind i de små sugefødder, der dermed bruges til bevægelse.

Når søstjernen kryber omkring, er den først og fremmest interesseret i at finde føde. Den er et rovdyr og lever af mange forskellige ting, men den vil helst have blåmuslinger. Søstjernen er mester i at vriste blåmuslingens skaller fra hinanden med armene. Er blåmuslingen først åbnet 0,2 cm kan søstjernen krænge sin mave ud for at fortære

den bløde musling mellem skallerne. Søstjernen mund sidder på undersiden af kroppen midt mellem armene, mens gattet sidder på oversiden, ligeledes i midten. Mister den en arm eller to bliver de gendannet. Søstjernen har fjender. Den spises blandt andet af fisk, krabber og edderfugle.

Søstjernen kan ses i mange størrelser og farver kravlende rundt på sten og på bunden i havneområdet.

Strandsnegl

Strandsneglen har en meget tyk og solid skal. Den er op til 3 cm lang og findes i gråbrune nuancer. Den lever af algebelægninger og lignende, som den rasper i sig med raspetungen. Sneglene findes fortrinsvis på stenene og molerne, der kan blive tørlagt ved lavvande. Er også vidt udbredt på bunden i lavvandede beskyttede områder, hvor man ofte kan se tydelige krybespor efter dem. Sneglen smager udmærket. Den koges, derefter fjernes skallåget og med en nål udtages den spiralformede snegl. I Stenalderen blev strandsneglene spist i store mængder. Nu om stunder skal man til Frankrig og Italien for at få sneglene serveret.

Sandorm og børsteorm

Sandormen og børsteormen Nereis, som begge er kendte af alle lystfiskere som agn for mange fisk, forekommer

Ekskrementer fra sandorm

talrigt i nor og fjord, men ikke særlig synligt, da de det meste af tiden lever nedgravet i sandet. Sandormen markerer sig tydeligt med de store spiraler af

eskrementpølser, som består af sand. Nereis gør dog meget opmærksom på sig selv, når den i marts-april sværmer

Børsteormen, Nereis

på lavere vand og spyr sine kønsprodukter ud. Masseforekomsterne giver anledning til det helt store mågeædegilde og også mange fisk bliver tiltrukket for at fylde sig med de lækre bløddyr.

Rejer

Fjordrejen (Roskilderejen) og hesterejen forekommer i vandområderne. Hesterejen er på landsplan langt den mest almindelige art og findes udbredt overalt ved kysterne, men i noret og fjorden er det fjordrejen, der påkalder sig al opmærksomhed.

Den betragtes som en stor delikatesse og er genstand for et udbredt og udbytterigt fiskeri, hvor den primært fanges i

finmaskede ruser, der sættes på 0,5 til 2 meter vand. Den kan fint fanges med en såkaldt rejehov, hvor man går på det lave tangbevoksede vand og ryster rejerne fra tangen og ned i hoven.

Hesterejen smager efter nogens mening lige så godt som fjordrejsen, men er ikke slået igennem på disse kanter. Hvor hesterejen gerne opholder sig på sandbunden, sidder fjordrejerne oftest på tang og især i ålegræs på det lavere vand. Rejerne kan tilbagelægge langs strækninger i een glidende bevægelse, men oftest bevæger de sig frem i små ryk. Skræmmes rejerne kan de foretage hurtige baglæns hop med halens udbredte svømmevifte.

Tangrejen, Roskilderejen og hesterejen.

Om vinteren opholder rejerne sig på dybere vand.

Fjordrejen findes på 2 – 20 meter, såvel i noret, fjorden som i havet. Rejerne kommer ind på lavt vand om foråret og trækker ud igen på dybt vand hen på efteråret.

Hvor hesterejen forbliver på det lave vand i hele perioden, trækker fjordrejen ud på dybere vand, når temperaturen om sommeren når 19 – 20 grader for så at vende tilbage til det lave vand når vandtemperaturen igen er faldet.

Tangrejen kan forveksles med Roskil-

derejen, men er mindre og kendes oftest på at den har tværstriber hen over kroppen. Den er meget almindelig og kan indgå i fangsten af Roskilderejer. Fjordrejer er en fælles benævnelse for de to arter.

Rejerne er et højt prioriteret byttedyr for mange større fisk. Man kan fange

Myside i karakteristisk hvilestilling

ørreder, der er stopfyldte med rejer i maven.

Mysider

Mysiderne er små rejelignende krebsdyr på 1 – 3 cm. Der findes mange arter. De er ofte mere eller mindre gennemsigtige med sarte farvenuancer, men kan også være helt brune. De ses ofte stående i vandet med kroppen i en skæv vinkel.

De bevæger sig langsomt glidende ved udelukkende at bruge brystfødderne. Bliver de skræmte flygter de i en række hurtige rejehop, og kan springe helt fri af vandet. En hun kan sætte op til 6 generationer i verden i sommerens forløb, og når udviklingstiden kun tager 14 dage kan det hurtigt blive til mange mysider.

På sensommeren og om efteråret kan de optræde i stort antal, ofte ses de som stimer over og imellem ålegræsset og tangplanterne og ofte også i havnebassiner. De kan forveksles med fiskeyngel, men den opmærksomme iagttager vil hurtigt se, at det drejer sig om små krebsdyr.

Når så store mængder af god næringsrig kost samles, er det svært for rovfishene at negligere dem. Mysiderne kan være et vigtigt kosttilskud for mange fisk.

Strandkrabbe

Strandkrabben finder vi på sten- og sandbund og i alge- og ålegræsbevoksninger på det lave vand. I Kertinge Nor er den ikke så hyppig, men ude i havneområdet ved stenmolerne forekommer den overalt. Selvom den også bevæger sig rundt om dagen, er den mest aktiv om natten, hvor den går på jagt efter nærmest alt, der kan ædes. Den bruger hårene, der sidder på ben og klosakse til at smage sig frem til byttet. Vil man kende kønnet på en strandkrabbe, vender man den om og ser på halen. En halen spids, har man fat i en han. Hunnens hale er rundet. Forskellen skyldes, at hunnen bærer sine æg under halen og jo bredere hale, jo flere æg.

Krabbens alder kan aflæses ud fra størrelsen. Er skjoldbredden under 2 cm er krabben mindre end et år, ca. 3 cm: 1 år, 4 cm: 2 år, 5 cm: 3 år og over 5 cm: 4 år. Hannerne er større end hunnerne. Den bliver op til 7 centimeter bred over skjoldet og kan være grønlig, grålig, brunlig eller rødlig, alt afhængig af i hvilke omgivelser, den lever.

Når den vokser ud af skjoldet, danner den et nyt og smider det gamle. Indtil det nye skjold er hærdet, er krabben meget sårbar. De udskiftede skjolde fin-

des i stort antal opskyllet på stranden. Parringssæsonen er fra juli til september. Nogle dage før parringen samler hannen hunnen op og bærer den på undersiden indtil parringen er gennemført. Dette pansrede uhyre med de klippende klosakse og frygtindgydende udseende er børnenes foretrukne fangstobjekt. Villigt kaster den sig over det kødafald, der fires ned til den og slipper ikke før den kommer op af vandet og ender sammen med alle de andre krabber i en spand. Krabberne forekommer i enorme mængder i saltvand og der er et stort uudnyttet potentiale for kommercielt fiskeri efter dem, men i så fald må vi lære at spise strandkrabber.

Antallet af krabber er vokset efter at torskebestanden er gået stærkt tilbage. For torsken er krabberne et af de absolut foretrukne byttedyr. Maverne på større torsk kan være fyldte med krabber. Til gengæld kaster krabberne sig gerne over de torsk og andre fisk, der er gået i fiskernes garn, hvis de ikke røgtes tidligt om morgenen. Om vinteren kan fiskerne have deres garn i fred, for da er krabberne trukket ud på dybere vand, mere end 5 – 10 meter, og de er inaktive.

Sidst i april trækker de ind på lavere vand, hvor de opholder sig indtil oktober-november.

Hundestejler

Vi træffer alle 3 arter af hundestejle i vandområderne.

Den nipiggede hundestejle findes i mindre antal i det brakke nor. Tangsnarren, der findes i kystnære tangbælter, er en udpræget enegænger, og dens bevægelser er langsomme og glidene.

Den trepiggede hundestejle er den altdominerende art og forekommer, hvor strømmen ikke er for stærk. Da den gerne svømmer i overfladen er den meget synlig. I havneområdet er det nok langt den mest almindelige fisk. Her forekommer den i store stimer, bevæger sig i små hurtige ryk, med indlagte pauser og spiser gerne vandlopper, som strømmen fører med sig.

Tangsnarre, nipigget hundestejle og trepigget hundestejle-

I formeringstiden er hannen stærkt territoriehævdende og gør opmærksom på sig selv med stærke røde og blågrønne farver. Den bygger rede og lokker hunnerne til at lægge æg i reden. Hannen vogter reden indtil klækning. Den nyklækkede yngel må klare sig selv. I resten af året er hundestejlen en udpræget stimefisk. Det er en adfærd, der måske forvirrer og holder nogle rovfisk væk. Det strittende og stikkende ydre beskytter også mod rovfisk. Ikke desto mindre spises hundestejlerne gerne af ørreder, torsk og ål.

Topplettet kutling, Sortkutling og Sandkutling.

Kutlinger

Kutlingerne hører til de allermest almindelige byttedyr for større fisk i kystområderne.

Tre arter af kutling forekommer almindeligt i vandområdet:

Den største art, sortkutlingen, foretrækker den bløde bund og er almindelig i Kertinge Nor, men kan også iagttages i det stille vand f.eks. ved Jollehavnen. Den skjuler sig gerne ved

tang og sten. I sommermånederne afsætter den sine æg på pæle og andre faste genstande. Larverne lever i de frie vandmasser indtil de er ca. 10 mm lange.

Sandkutlingen er meget almindelig om sommeren på det ganske lave vand i Kerteminde Fjord. Store eksemplarer kan også ses på sandbunden i Jollehavnen. Den er sandfarvet med brunlige pletter og således godt camoufleret. Den graver sig ofte ned i bunden, så kun oversiden af hovedet rager op. Væder man ud på sandbunden, vil der ofte være sandkutlinger og hesterejer foran fødderne.

I forsommeren lægger den æg i forladte muslingskaller og gerne i de store skaller fra sandmuslingen. Hannen vogter æggene indtil klækningen. De 3 mm store larver lever i de frie vandmasser, indtil de er ca. 20 mm. Som voksne slår de sig ned på sandbunden.

Topplettet kutling forekommer almindeligt i det strømmende vand i havneområdet. I modsætning til de andre arter er den ikke så afhængig af bunden, men stimer ofte i det frie vand. Den er meget almindelig i blæretangsområderne, hvor den om sommeren lægger sine æg, som regel på et par meters dybde.

Stimer af topplettet kutling kan forveksles med 3-pigget hundestejle, men kutlingerne er mindre end voksne hundestejler, og de virker mere trinde.

Ålekvabbe

Ålekvabben er almindelig i vandområdet, især i Kertinge Nor, men den har været meget mere udbredt og de små kvabber blev tidligere af fiskerne anvendt som agn på torskekrogene. Måske har de mange skarver været med til at begrænse bestanden. Det er en velsmagende spisefisk og ikke så fed som ålen.

Ålekvabben er en stationær fisk. Den holder til på bunden, gerne i brakvand, blandt alger, ålegræs og tang. Ålekvabben føder levende unger, mellem 200

og 400 i et kuld. Kønsmodningen indtræder i to-års alderen, og ungerne fødes mellem december og februar. De er glasklare, men ligner ellers de voksne fisk.

Ål

Alle kender ålen, og mange har hørt om dens specielle livscyklus med gydning i Sargassohavet. Den forekommer almindeligt i Kertinge Nor, hvor den fanges i ruser, men i langt mindre omfang end tidligere. Engang var det den vigtigste indtægtskilde for flere fiskerfamilier i området.

Skrubbe

Skrubben forekommer almindeligt i noret, fjorden og i havneområdet. Som rødspætten gyder den i bæltet på dybt vand om vinteren og i det tidlige forår. Ungerne lever den første tid som pelagiske larver og føres vidt omkring langs kysterne. I maj-juni søger de ind på lavere vand. Da er de 8 – 10 mm lange og ligner almindelige fisk. De er nu klar til den store forvandling, der skal få dem til at antage fladfiskeform. Rødspættens yngel foretrækker den åbne kyst, mens skrubben foretrækker de brakke miljøer, ofte fjordene. Den vokser hurtigt, omkring 10 cm per år, og er en værdsat spisefisk.

Torsk

Småtorsk trækker ind i havneområdet om foråret. Om aftenen trækker de ind fra kystområdets dybere vand og ud igen hen på morgenen. Når vandtemperaturen bliver for høj om sommeren

Mindstemål for torsk er 38 cm i Storebælt

fravælger de det varme vand i fjorden. På sensommeren og tidligt på efteråret trækker de atter ind og i større antal og bliver her indtil sidst på året. Bestanden af torsk varierer meget fra år til år. Efter næsten at have været fraværende i mange år er de i de senere år begyndt at dukke op i stigende antal. I 2010 var der i efteråret utroligt mange torsk i havneområdet, men i 2011 knapt så mange.

Hornfisk

I begyndelsen af maj kommer de store stimer af hornfisk ind fra Nordsøen. De første er de største. Det er et imponerende syn at stå på Langebro og se de mange store fisk svømme forbi. Nogle yngler sikkert i noret og fjorden. Om sommeren har de spredt sig meget og mange befinder sig langt oppe i Østersøen. Hen på efteråret forlader de helt vores farvande.

Makrel

Makrellen er begyndt at dukke op og 2011 har været et godt makrelår i Kertemindeområdet. De første kommer i maj, og der er flest om sommeren. Hen på efteråret forlader de helt de indre danske farvande. I det ydre havneområde ved Jollehavnen og ved det smalle løb ved Langebro har det været muligt at se små makrelstimer piske vandet op i en løssluppen jagt på byttedyr. Det har dog været endnu mere udbredt på stille dage at se stimerne jage efter byttedyr ude i bugten. Ind imellem er stimerne kommet tæt på land.

Havørred

Havørreden er for mange drømmen af en fisk, og da vi på Fyn ikke har laks, er det den fynske trofæfisk nr.1. Fyn er berømt for sit kystfiskeri efter havørreder. Der er ingen større havørred vandløb, som udmunder på kysten i kertemindeområdet. Det nærmeste er Vindinge Å, der udmunder i Nyborg Fjord. I Kertinge Nor udmunder Skjoldemoserenden, et ganske lille ørred-

vandløb, der dog ofte tørrer ud om sommeren.

Reproduktionen er begrænset i Skjoldeagerfjorden, men Fyns Laksefisk har her igennem flere år udsat omkring 1000 smolt, der gerne skulle vandre ud i saltvand og vokse op til større havørreder.

Vejlbækken udmunder i Kerteminde Fjord og er et lidt større vandløb med mulighed for en mindre selvreproduktion. Her udsættes der hvert år et par tusinde smolt. 3 km syd for Kerteminde udmunder det mellemstore vandløb Kauslunde Å. Når der ses bort fra meget tørre år er der en mindre selvreproduktion i åen, men det er den enorme mundingsudsætning på knapt 20.000 smolt om året, der primært kommer fiskerne til gode og forbedrer det lokale rekreative fiskeri betydeligt.

De mundingsudsatte dambrugsfisk fordeles sig hurtigt over store områder og kan også helt forsvinde fra kertemindeområdet. De blander sig hurtigt med de vilde småørreder.

Ørrederne er ikke specielt selektive i deres kostvalg, som kan bestå af tanglopper, børsteorm, mysider, rejer, og mindre fisk som hundestejler og kutlinger. Større ørreder spiser gerne sild, brisling og tobis. Efter et år i saltvand har de fleste havørreder passeret mindstemålet på 40 cm, og efter halvandet år bliver mange af dem kønsmodne og vil i perioden fra oktober til december trække op for at gyde i vandløbene. Kønsmodningen kan godt udsættes et år eller to, hvilket betyder meget store ørreder, der går op for at gyde første gang. Mange når at gyde i flere år. De mindre ørreder opholder sig primært ved kysterne på lavere vand. De større ørreder trækker imellem det lave og det dybere vand. Selv meget store ørreder kan være inde og vende på ganske lavt vand. Derfor er der mulighed for også at fange rigtig store havørreder fra kysten.

Ørrederne kan træffes året rundt ved kysterne, og sikkert også i noret og

"Havørred Fyn" fejrer 20 års jubilæum.

fjorden, og ofte inden for kystfiskernes rækkevidde.

Siden 1990 har Havørred Fyn projektet været primus motor i forbedring af forholdene. Hvert år er der brugt millioner af kroner på fjernelse af spærringer, vandløbsforbedringer, udsætning af omkring 500.000 15 cm store ørreder (smolt) og formidling om det fine rekreative fiskeri. Projektet er også blevet en turistmagnet.

Projektet blev startet af Fyns Amt i samarbejde med sportsfiskerne.

Alle fynske kommuner bidrager nu til projektet i tæt samarbejde med sportsfiskerne og Fyns Laksefisk.

Lokalt promoverer Kerteminde Turistbureau også projektet med fokus på turisterne og har startet en hjemmeside.

Nyttige links

Havørred Fyn:
www.seatrout.dk

Sportsfiskerne på Fyn:
www.vandplejefyn.dk

Fyns Laksefisk:
www.fyns-laksefisk.dk

Kerteminde Turistbureau:
www.visitkerteminde.dk

Fyns bedste fiskepladser:
www.fishguide.dk

Fiskeri

Kerteminde Fjord og Kertinge Nor har været fiskerige. Tidligere kunne flere fiskefamilier leve af fiskeri i fjorden. Det var hovedsagelig ål, ålekvabber og skrubber, der blev fisket efter, men også torsk og rødspætter udgjorde fangsten. Nu er der næsten ingen ål og ålekvabber, og bestanden af andre spisefisk er beskednen. Torsk og rødspætter er stort set forsvundet fra fjorden. I dag er der ingen erhvervsfiskere i Munkebo og kun ganske få i Kerteminde, og fiskeriet er overtaget af fritidsfiskere, som hovedsageligt anvender ruser til at fange ål og ålekvabber. De tykke skrubber fanges i nedgarn og indimellem ryger der også en større ørred i garnet. Der er dog endnu et udbredt erhvervs-mæssigt sæsonfiskeri efter fjordrejer.

Det rekreative stangfiskeri foregår udelukkende i havneområdet. Torskene fanges næsten kun i det stærkt strøm-mende vand fra Langebro til Rudolf Mathis. Det er småtorskene der dominerer, men der fanges også mange på 40 – 50 cm, endda op til et par kg. Når der er rigtig mange torsk er der også mange fiskere på kajen på begge sider af strømmen. Imellem torskefiskerne er der også asiater, der ihærdigt fisker efter de mange krabber, som asiaterne ynder at sætte på spisekortet. Det intensive fiskeri medfører også at der til tider bliver landet en havørred, end-

Skrubbe fanget på farverigt forfang.

da helt op til 5 kg. Der er et udbredt skrubbefiskeri i yderhavnen med dens udbredte sandbund og ved havnemo-lerne i indløbet. Blandt de særdeles mange små skrubber er der også enkelte fine fisk.

Selv om der til tider kan være rigtig mange hornfisk og i 2011 også mange makreller i havneområdet, så er det kun ganske få, der fanges på stang. Det er lettere at fange hornfisk fra kystens odder og makreller fra båd i Kertemindebugten. I perioder kan der være et udbredt havørredfiskeri ved Mehlen af blandt andet fluefiskere, der fra roklubben vader ud til renden, men det er lettere at affiske områder fra båd. Ihærdigt fiskeri kan også give havørreder i den stærke strøm ved Langebro og ved molernes indløb. Chancerne for fisk er størst i efterårsmånederne.

Fiskeri efter havørreder i havneområdet vil kun være et supplement til det meget udbredte kystfiskeri efter havørreder. Her er Kerteminde privilegeret ved, at der i nærområdet er en perlerække af nogle af øens fineste havørredkyster. Her kan fra syd nævnes Risinge Hoved med bugten ind til skrænterne ved Lundsgård og videre ind til Sydstranden. Fra udløbet fra Taarup Inddæmmede Strand ved Kikkenborg til de vidtstrakte områder ved Hverringebugten videre forbi områderne ved Stavre til Måle Strand og Bøgebjerg. En enorm

Havørred i fangstnet.

lang strækning med fint havørredfiskeri. Områderne er meget varierede og har deres styrke på forskellige årstider. Om sommeren vælges de strømstærke øder med dybt vand, og om vinteren de rolige bugter.

Udgiver:

Udgivet af Kerteminde Jollehavn med støtte fra Friluftsrådet.

Layout: Projektleder, Anette Langhoff, Kerteminde Kommune & Medieværkstedet, Østfyns Produktionsskole

Tekst og foto: Biolog Frode Thorhauge

Øvrige fotos:

Blåmuslinger og søstjerner: Foto Steffen Lundsten, Danmarks Miljøundersøgelser

Strandkrabben: Foto Naturstyrelsen

Skarv: Foto Jens Tøttrup

Edderfugl med unger: Foto Jørgen Dam

Blishøns: Foto Peter Bundgaard Jensen, Naturstyrelsen

Hættemåger: Maleri af Jeppe Larsen

Fiskehejre: Gunnar Knudsen

Roskildereje: Biopix

Tangreje: Biopix

Hestereje: Biopix

Trepigget hundestejle: Biopix

Nipigget hundestejle: Biopix

Tangsnare: Biopix

Sortkutling: Biopix

Sandkutling: Biopix

Toplettet kutling Biopix

Billed af øen Mehlen gengivet med tilladelse fra Kerteminde arkiv

Billed af dyreliv i Noret: Akvarel af Ole Runge

Udgivet: Juni 2012

Kerteminde Jollehavn

www.kerteminde-jollehavn.dk